

# Přelom století

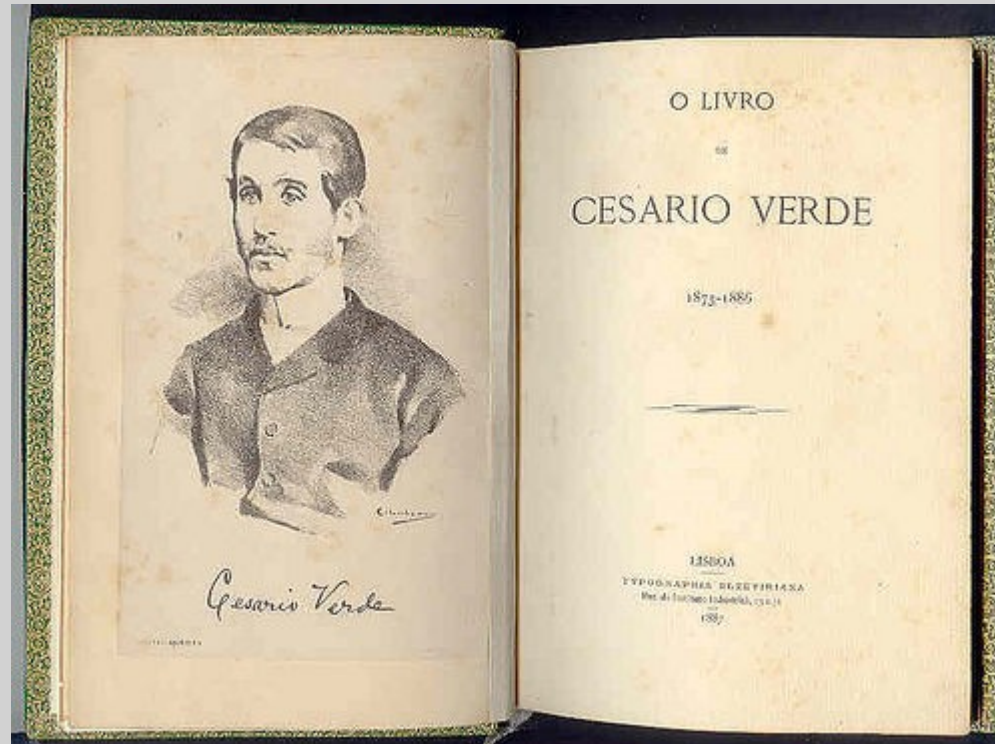


# realismus



- Od 70. let 19. století v lit. zakořenil realismus, který našel odezvu také v básn. tvorbě zejména 2 autorů: Cesária Verdeho a Guerry Junqueira
- realistické rysy:
  - a) pozorování skutečnosti a kritika společnosti
  - b) zájem o každodenní život
- oba autoři ale neunikají ani vlivu jiných estet. směrů:
  - u Junqueira v některých básních ještě doznívá romantické naladění a ozývá se symbolismus
  - u Verdeho je též čitelný dekadentismus, symbolismus a impresionismus

# Cesário Verde (1855 – 1886)



# *Knihá Cesária Verdeho*



- O Livro de Cesário Verde, 1887, posmrtně vydal jeho přítel Silva Pinto
- zřetelný vliv poezie Baudelaira (1857 - *Květy zla*)
- CV je typ pozorovatele: důležitá je objektivní skutečnost, kterou nicméně obohacuje o subjektivní vjemy a dojmy
- tematika:
  - 1) dialektika města a venkova
  - 2) žena: městská („baudelairovská“ kolemjdoucí, aristokratická, chladná, nedosažitelná) a venkovská (přívětivá a zdravá jako sama příroda)
  - 3) líčení bývalé port. slávy a současného úpadku (pesimismus konce století)
- Jazyk: konkrétní; prozaismus v básni; bohatá metaforika, která umožňuje proměnu viděného v obraz; CV si je vědom básnického řemesla (básně nejsou výrazem nějakého náhodného pocitu, ale propracované texty, jimž předchází konkrétní plán)

# parnasismus



- reakce na romantismus a realismus (proti rom. subjektivitě i real., „zrcadlu skutečnosti“ a angažovanosti básníka ve věcech společenských a polit.)
- kult umění (umění pro umění), kult krásy a formy, slaví návrat k antické ladnosti a harmonii (T. Gautier: umění pro umění je náboženství čisté krásy, básník je jeho knězem; krásné je pouze to, co ničemu neslouží; vše, co je užitečné, je ošklivé)
- snaha zobjektivnit a odosobnit poezii (poezie bez osobní zkušenosti)
  
- V Port. 2 skupiny:
  - 1) A Folha (1868 – 1873): Gonçalves Crespo, João Penha
  - 2) 1880; přechod k symbolismu: António Feijó, Eugénio de Castro

# dekadentismus



- reakce na naturalismus, odmítá zobrazovat soudobou společnost (únava civilizace, vyjádření úzkosti moder. světa)
- hlavní rysy:
  - vyhrocený estetismus (kult vzácného, výjimečného, umělého)
  - hledání nových pocitů: tíhnutí k neuróze, halucinacím, přeludnosti, okultismu, morbidnosti, orgiastické sexualitě, extázi i spleenu (opilost x kocovina)
  - v Port. též součást modernismu (Sá- Carneiro, Pessoa)
- **Florbela Espanca** (1894 – 1930)
- Poezie: *Kniha hořkostí* (Livro de Mágoas, 1919), *Kniha Sestry Stesku* (Livro de Soror Saudade, 1923), *Kvetoucí vřesoviště* (Charneca em flor, 1931)
- Próza: *Masky osudu* (As máscaras do destino, 1931) , *Černé domino* ( O dominó preto, 1931)
- tematika smutku, stesku, bolesti, melancholie, osamění; lásky (mnoha podob); křesťanství i pohanství (panteismus), plynutí času, šílenství, okultismu, rozpadu osobnosti; morbidnost, motivy ze záhrobí, smyslnost a tajemno, ikarovský mýtus (*Letec*), osudová žena (typ Salome), spec. barevnost a stylizace

# symbolismus



- prodloužení a logické vyústění dekadentismu
- neexistuje žádný koherentní systém ; je možné spíše definovat jisté konstanty, které směru zaručují jednotnost:
  - reakce na naturalismus
  - snaha rehabilitovat smyslový přístup k realitě, který umožňuje zahlédnout to, co je neviditelné a nevyslovitelné → hledat skryté analogie mezi zjevným a skrytým (hledat jinou, „tajnou“ realitu, která se vyjevuje na základě synestezií, symbolů, analogií)
  - místo popisu – sugesce a aluze, které udržují tajemství
  - oživuje zájem o mytologii, esoterismus, hermetismus a hudbu
  - potřeba vytvořit nový jazyk (zcela odlišný od prózy)
  - užití symbolu umocňuje mnohoznačnost

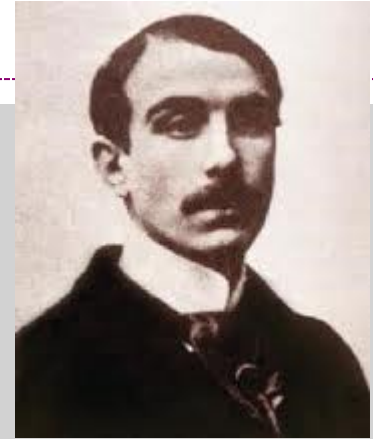
# symbolismus v Portugalsku



- Předchůdci: Eça de Queirós (*Barbarské prózy*), **Gomes Leal** (pesimistický básník temných vizí, tematika zla, poezie oživující baudelairovské „vztahy“ – propojení různých smyslů)
- ofic. začátek: 1890 *Oaristos* (**Eugénio de Castro** – uvedl symb. jako nový uměl. směr, předmluva – jediný port. programový text symbolismu)
- **Camilo Pessanha** (1867 – 1926): *Klepsydra* (Clepsidra, 1920) – verlainovská hudebnost, prchavé obrazy neuchopitelné skutečnosti: vše je jakoby vytržené z konkrétního časoprostoru – nejasné, nepojmenovatelné, tajemné, snové, mnohovýznamové; tematika času obecně (plynutí)
- **Raul Brandão** (1867 – 1930): *Humus* (Húmus, 1917) – novela, problematika existence a absurdity (předjímá exist.), soucit s trpícími, psychologie; dědictví romantismu (míšení tragična a komična + ironie, míšení žánrů); po formální stránce předjímá tzv. nový román (dekonstrukce času, prostoru, subjektu – pohled)



# neogarrettismus



- novoromant. směr, který je reakcí na:
  - 1) naturalismus
  - 2) symbolismus a parnasismus
- znamená odklon od fr. směrů
- snaha vytvořit autentický port. směr, návrat k nár. tradici a lidové představivosti (inspirace lid. poezií - náměty, forma, hudebnost - rým)
- **António Nobre** (1867 – 1900): *Sám* (Só, 1892, Paříž) – char. romant. pesimismus a individualismus (hrdě sám), hovorový tón
- tematika:
  - ztracený ráj dětství (oživené postavy a místa známá z dětství , mytizace)
  - bolest, stesk („nejsmutnější kniha v Portugalsku“)
  - sebestřednost, předurčenost (úloha básníka)

# saudosismus



- začleňuje se do činnosti portské společnosti *Renascença Portuguesa* (orgánem čas. *A Águia*, 1910 – 1932)
- **Teixeira de Pascoaes:**
- *saudade* je postoj k životu, typ. rys port. literatury, cit-myšlenka (zároveň vzpomínka i touha; platonská reminiscence)